

Motion till riksdagen 2013/14:A388

av **Hannah Bergstedt m.fl. (S)**

Unga och arbete

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tryggare anställningar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade möjligheter till heltid.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett mer jämställt arbetsliv.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en icke-diskriminerande a-kassa.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ungas möjligheter till eget boende.

Motivering

De som är unga i dag ska bära upp samhället i morgon. Unga står för en stor och positiv kraft i vårt samhälle. De är kreativa och ser nya lösningar. Att ingjuta hopp och framtidstro i dagens unga generation är en framtidsinvestering. I dag står vi inför en enorm utmaning.

Arbetslösheten bland unga biter sig fast och växer snabbare i Sverige än i många andra EU-länder. Oroväckande få tar sig ut på arbetsmarknaden eller vidare till utbildning. Att inte efterfrågas på arbetsmarknaden och inte klara sin egen försörjning innebär att det blir svårt att skaffa egen bostad och bilda familj. Det blir helt enkelt omöjligt att få en bra start på vuxenlivet. Kampen för att just unga människor ska få jobb, utbildning eller del av aktiva åtgärder är därför extra angelägen. Att skapa möjligheter och en ljusare framtidsbild för dagens unga generation är en nyckel för att klara framtidens utmaningar.

Fel! Okänt namn

Försämringar av villkor och löner löser inte arbetslösheten

Ungdomsarbetslösheten måste tas på allvar och får inte förminska till en diskussion om lagtextparagrafer och lösa påståenden som att ungdomsarbetslösheten skulle minska om bara ungdomars löner sänktes och deras rättigheter på arbetsmarknaden försvagades. Det är fel väg att gå. Ungdomar är den grupp som redan har lägre löner och mer otrygga arbetsvillkor än alla andra grupper. Sedan den borgerliga regeringen förlängde möjligheterna till tidsbegränsade anställningar har anställningsförhållandena försämrats och gjort att andelen unga med visstidsanställningar ökat dramatiskt.

Att ytterligare försämma arbetsvillkoren för unga på en redan otrygg arbetsmarknad leder endast till ökade klyftor och att vägen till vuxenlivet blir ännu längre och krokigare. Unga med otrygga anställningsformer har exempelvis svårt att få eget boende och vågar inte bilda familj. Vi vill se det motsatta, att heltider och tillsvidareanställningar också ska vara den normala anställningsformen för unga.

TCO har granskat om påståendet att LAS är ett hinder för unga stämmer genom att beräkna hur stor andel av de arbetslösa ungdomarna som blivit uppsagda på grund av arbetsbrist. Resultatet visar att LAS, tvärt emot vad som hävdas i debatten, endast har en marginell betydelse för ungdomsarbetslösheten. 97,5 procent av de arbetslösa ungdomarna har aldrig befunnit sig i en situation där turordningsregler ens teoretiskt kan ha påverkat deras arbetslöshet. Snarare är utvecklingen den motsatta: unga i dag har i högre utsträckning otrygga anställningar som till exempel projektanställningar och tidsbegränsade vikariat som enkelt avslutas av arbetsgivaren utan varsel eller förhandlingar.

Heltid en rättighet – deltid en möjlighet

Utöver de otrygga anställningsformerna är unga, och framförallt unga kvinnor, de som arbetar minst antal timmar. Bland kvinnor 20–24 år arbetar cirka 47 procent mindre än 35 timmar/vecka och bland männen i åldersgruppen är samma siffra cirka 30 procent.

Rätten att själv påverka sin arbetstid är begränsad för många unga och kvinnor inom LO-kollektivet i dag. I dag arbetar cirka 115 000 LO-kvinnor kortare tid än vad de själva önskar. Samtidigt ökar antalet tidsbegränsade anställningar. Den allra otryggaste formen, behovsanställning, har ökat drastiskt. Det drabbar främst LO-förbundens kvinnliga medlemmar. Inom TCO- och Sacogrupperna jobbar kvinnor deltid i lägre grad. Dock kan man se att LO:s unga män i högre grad än genomsnittet jobbar deltid. Rätten till heltid är därför en fråga som har stark koppling till både klass- och könstillhörighet.

Möjligheten att gå från deltid till heltid är begränsad på grund av arbetsgivares ovilja att erbjuda kvinnor heltider. Det är vår skyldighet att skapa jämställda rättigheter och förutsättningar i såväl arbets- som familjeliv. Därför är

det viktigt att skapa incitament och verktyg för att fler ska få heltidstjänster. Här spelar fack och arbetsgivare en viktig roll.

Ett jämställt arbetsliv

Unga kvinnor och män vill leva sina liv jämställt och vill ha såväl rätten som möjligheterna och förutsättningarna att vara ekonomiskt självständiga och självförsörjande genom sina arbeten. Unga män och kvinnor vill också ha förutsättningar som gör att man kan förena arbetsliv och föräldraskap. Tyvärr finns hinder för detta när man väl går in i arbetslivet. Som ny och ung på arbetsmarknaden kommer man in i en befintlig arbetsmarknadsstruktur, vilket den enskilde inte kan påverka i så stor utsträckning på egen hand. Den strukturen bidrar också till att upprätthålla en annan, den inom familjen. Många kvinnor har fortfarande huvudansvaret för det obetalda hemarbetet, och har krav på sig som blir svåra att hantera. Detta gäller både för den deltidsanställda kvinnan – som förväntas hinna med allt hushållsarbete under den tid hon inte arbetar och som sedan får sämre pension och trygghet eftersom det arbetet inte räknas in – och för den heltidsarbetande kvinnan – som vill göra karriär men där kraven blir för tuffa när hon ska försöka kombinera arbetslivet och hemmet.

Arbetsgivare kalkylerar med att de unga kvinnorna kommer att vara mer frånvarande från arbetet eftersom de i arbetsgivarens ögon förväntas ta ansvaret för att familjelivet fungerar. Som en konsekvens erbjuds unga kvinnor, oavsett om de planerar för barn eller inte, och oavsett om de har barn eller inte, alltför ofta deltidsanställning.

Det är på tiden att vi nu tar ytterligare politiska beslut som gör att vi tar nya steg framåt mot jämställda villkor såväl utanför som i arbetslivet. Det är vår uppgift att fatta politiska beslut som gör att alla unga kvinnor och män har rätt, möjlighet och förutsättningar att forma sina liv.

Utbildning är nyckeln till arbete

Sverige ska vara en ledande kunskaps- och forskningsnation. En hög kunskapsnivå är viktig för våra framtida jobb, men minst lika viktig för unga. Den ger dem självförtroende och större möjlighet till jobb. Kunskaper är också nödvändiga för att upprätthålla ett demokratiskt samhälle.

Att höja kunskapsnivån i landet måste börja redan i förskolan och därför ska vi införa allmän förskola redan från två års ålder. Alla elever ska nå målen i grundskolan. På sikt ska gymnasieskola bli obligatorisk. Alla som vill och är behöriga ska ha möjlighet att studera på yrkeshögskolan eller högskolan. Vi vill att hälften av alla unga ska ha genomgått en minst tvåårig högre utbildning (högskola och yrkeshögskola) år 2020. Alla gymnasieutbildningar ska ge behörighet till högre utbildning.

Trots att ungdomsarbetslösheten är hög, lyckas inte arbetsgivare rekrytera personal med rätt kompetens. Det är viktigt med utbildning inom bristyrken,

Fel! Okänt namn på

vilket inte minst gäller vården och omsorgen, där många anställda är på väg att gå i pension. Det måste finnas möjlighet till vidareutbildning och kompetenshöjning under hela arbetslivet.

Ökande ungdomskullar och hög arbetslöshet ställer också krav på fler högskoleplatser och på fler KY-platser. Regeringens förslag om fler platser är endast tillfällig, vilket är anmärkningsvärt eftersom de flesta platserna är treåriga utbildningar. Vi ser också behov av snabbare övergångar från studier till arbete. För att lättare få jobb behöver unga utbilda sig i sådant som arbetsgivarna efterfrågar. Vi ser stora behov av att långsiktigt och brett förbättra kontakterna mellan utbildningen och yrkesliv i både gymnasieskolan, komvux och högskolan.

Högskolor och universitet ska finnas i hela landet. Närheten till en högskola underlättar för barn från studieovana hem att studera vidare och bryta den sociala snedrekryteringen till högre studier.

En aktiv arbetsmarknadspolitik

I takt med att ungdomsarbetslösheten växer snabbt blir också bristerna i jobbgarantin för ungdomar allt tydligare. Den ger inte ungdomar möjligheter till utbildning eller praktik utan erbjuder bara passivitet. Vi har inte råd att slösa bort en hel ungdomsgeneration med passiv arbetslöshet. Vi vill därför lägga ned den ineffektiva jobbgarantin för unga och ersätta den med en politik som innehåller möjligheter till utbildning, jobb och praktik. Grundprincipen måste vara att unga ska erbjudas meningsfulla insatser utifrån sina behov och möjligheter redan från dag ett. Därför måste aktivitetsförbudet de tre första månaderna när det gäller ungdomar genast upphöra.

Vi vill ha en politik som möter framtiden, som rustar för att möta näringslivets behov av rätt kompetens och som klarar den generationsväxling som ska till på stora delar av arbetsmarknaden. Utmaningen ligger i att se framtiden som en möjlighet och inte som ett problem, men också i att inse att unga inte är en homogen grupp med ett och samma behov.

För att ta tillvara på våra ungas fulla potential krävs en större och mer flexibel verktygslåda än den som finns idag. Unga ska kunna erbjudas en snabb insats för att på bästa sätt korta tiden i arbetslöshet. Det ska finnas möjligheter till längre praktik för dem som behöver mer arbetslivserfarenhet och kontakter på arbetsmarknaden. Den som behöver komplettera sin gymnasiekompetens ska ges möjlighet till det. Den som behöver en yrkesutbildning inom yrkesvux eller en yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning ska få det. Arbetsgivare som anställer långtidsarbetslösa unga ska få en rejäl skattereduktion. Den centrala tanken är att unga ska erbjudas en meningsfull sysselsättning som ger dem utveckling och bättre möjligheter att få arbete. Erbjudandet ska matchas med ett krav på aktivt deltagande.

Ökande ungdomskullar och hög arbetslöshet ställer också krav på fler högskoleplatser och på fler KY-platser. Regeringens förslag om fler platser är endast tillfällig, vilket är anmärkningsvärt eftersom de flesta platserna är treåriga utbildningar. Vi ser också behov av snabbare övergångar från studier

Fel! Okänt namn på

till arbete. För att lättare få jobb behöver unga utbilda sig i sådant som arbetsgivarna efterfrågar. Vi ser stora behov av att långsiktigt och brett förbättra kontakterna mellan utbildningen och yrkesliv både i gymnasieskolan, komvux och högskolan.

Unga utan skydd

Sverige har i dag, jämfört med andra länder, en hög andel unga medlemmar i fackföreningar. När man är ny i arbetslivet är risken stor att man blir utnyttjad och till exempel får fel lön, det visar inte minst LO:s satsning på jourtelefon för ungdomar. Med anledning av i motionen tidigare nämnda förhållanden för unga på arbetsmarknaden gällande anställningstrygghet och tillfälliga anställningar är behovet av ett fackföreningsmedlemskap och ett medlemskap i a-kassan av största vikt även för ungdomar.

Höga avgifter och tuffare inträdesvillkor drabbar unga särskilt hårt. Låga löner, deltider och otrygga anställningar gör att många inte kommer in i a-kassan eller att man tvingas välja bort den. För dem som trots allt är med och betalar lika mycket som alla andra gäller andra och sämre regler. Unga får snabbare avtrappning och lägre ersättningsnivåer än övriga i försäkringen. Vi anser att det är oanständigt och oacceptabelt.

Stockholm den 1 oktober 2013

Hannah Bergstedt (S)

Elin Lundgren (S)

Adnan Dibrani (S)

Ardalan Shekarabi (S)

Sara Karlsson (S)

Johan Löfstrand (S)

Anna Wallén (S)

Roza Güclü Hedin (S)

Jonas Gunnarsson (S)